

SKLADNJA Z VIDIKA RAČUNALNIŠKEGA JEZIKOSLOVJA

Markéta Lopatková: *O homonymii předložkových skupin v češtině – Co umí počítač?* Praha: Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, 2003. 204 str.

Namen prispevka je predstaviti monografsko delo O homonimiji predložnih zvez v češčini – Kaj zna računalnik? (O homonymii předložkových skupin v češtině – Co umí počítač?) avtorice Markéte Lopatkové. Celoten prikaz avtomatiziranih oz. računalniških zmožnosti analize je z vidika predložnozvezne homonimnosti predstavljen v sedmih, uvodoma na kratko razloženi, poglavjih: I Motivace (I Motivacija, 9–19; obrazložitev in utemeljitev meril za avtomatizirano razdvoumljanje homonimnih predložnozveznih rab), II Teoretický rámec lingvistického popisu strukturních víceznačností (II Teoretični okvir jezikoslovnega popisa zgradbene večpomensko- sti, 21–42, kjer se s t. i. funkcionalnim generativnim popisom (FGD – Functional Generative Description) predstavlja in razvršča homonimijo glede na ravnine in hkrati oblikuje merila za možnost avtomatiziranega razdvoumljanja), III Automatické vyhledávání syntaktických struktur »podezřelých« vzhledem k homonymii předložkových skupin (III Avtomatizirani pregled skladenjskih »dvoumnik« zgradb z vidika homonimije predložnih zvez, 43–59, predlagano je orodje za avtomatizirani pregled stavčnih povedi in izdelana /okvirna/ tipologija t. i. »dvoum- nih« stavčnih struktur), IV Lingvistická kritéria (IV Jezikoslovna merila, 61–147, s predlagani- mi merili za avtomatizirano obdelavo predložnih zvez), V Uplatnění navržených kritérií (V Uveljavljanje predlaganih meril, 149–166, z natančnejšo predstavitvijo metodoloških načel reduk- cijske analize /RA/), VI Testování navržených kritérií (VI Testiranje predlaganih meril, 167–181), VII Porovnání navržené metody s jinými přístupy (VII Primerjanje predlagane metode z drugi- mi pristopi, 183–188, predstavljeni so rezultati primerjav med ročno in avtomatizirano obdela- vo Praškega odvisnostnega korpusa /Prague Dependency Treebank – PDT/ in izsledki statistič- nega parserja za češčino¹ – t. i. Collinsonovega parserja /A Statistical Parser for Czech, 1999/), sledi še Sklep (Závěr, 189–192), uporabljana Literatura (193–198), priloženi seznam uporabljanih vezljivostnih vzorcev (Příloha – Seznam použitých valenčních rámců, 199–201) in Stvarno kazalo uporabljenih strokovnih izrazov (Rejstřík, 203–204).

V nadaljevanju bo predvsem zaradi večje preglednosti knjiga pokomentirana najprej z 1) jezikoslovnega vidika in nato še z 2) metodološkega vidika, sicer pa se oba vidika – že po naslovih poglavij sodeč – organsko prepletata, in je seveda ločena obravnava vsebine in metode umetna, vendar predstavljalnostno jasnejša – ločeno predstavlja jezikoslovne izsledke in meto- dološko uspešnost; sledi še 3) Komentar, tudi v smislu možnosti in smiselnosti tovrstnih raz- iskav v slovenščini. Delo je v celoti napisano v češčini – tu so zgledi, tudi v prid učinkovitejše predstavitve, prevedeni v slovenščino. (V oklepaju je ob zgledu pripisana številka strani, na kateri je navajan zgled v izvorniku.)

1 Jezikoslovni vidik in ovrednotenje

Jedro obravnave je potencialna dvoumnost predložnih zvez (ki je povezana s potencialno homonimnostjo predložnih zvez) tipa *V tem obdobju je naglo upadlo zanimanje na domačem trgu*, kar lahko razvezujemo v pomensko neenakovredni različici *Na domačem trgu je upadlo zanimanje* ali *Zanimanje domačega trga je upadlo* (10) nasproti nedvoumni oz. enoumni predložnozvezni rabi, npr. *Banke znižuje obresti iz ekonomskih vzrokov*, *Banke znižuje obresti (iz) kratkoročnih posojil* (11).

¹ Parser je tu uporabljen v pomenu računalniškega programa za slovnično analizo.

Homonimija predložnih zvez je tipična za t. i. skladijsko homonimijo, ki na površinski/izrazni ravni uveljavlja isto oblikoslovnoskladijsko zgradbo za pomensko neenakovredna sporočila tipa homonimije predložnega/neujemalnega prilastka in prislovnega določila, npr. *Opazoval je živžav na ulici* > *Opazoval je ulični živžav*, *Na ulici je opazoval živžav*, *Iščejo policiste na meji* > *Na meji iščejo policiste*, *Iščejo policiste na meji*, homonimija različnih prislovnih določil, npr. *To naredi za dve leti* < *Kdaj?* / *Za koliko časa?*, homonimija predložnega/neujemalnega prilastka z več drugimi stavčnimi členi in s prislovnim določilom, npr. *Prinesel je paket knjig od prijatelja* > *V paketu od prijatelja je prinesel knjige* / *V paketu je prinesel knjige od prijatelja* / *Od prijatelja je prinesel paket knjig*, homonimija povedkovega in predmetnega prilastka, npr. *Letni limit dovoljenih davkov na prebivalca je 1000 EU* > *Letni limit davkov 1000 EU na prebivalca je dovoljen davek*, *Letni limit davkov 1000 EU na prebivalca je dovoljen*, *Letni limit davkov 1000 EU je dovoljen na prebivalca*, homonimija/konkurenčnost (vezljivega) določila in (nevezljivega) dopolnila, ki se navadno izrazno izpušča, npr. *Nekdaj se je vojskoval z njimi* / *Nekdaj se je vojskoval*, *Nekaj časa je izgubljal z njimi* / *Nekaj časa je izgubljal*, homonimija/konkurenčnost (vezljivega) določila in (nevezljivega) dopolnila še na besednozvezni ravni, npr. *interes na domačem trgu* > *interes na domačem trgu* (dopolnilo), *interes domačega trga* (poosebljeno določilo) (27–32).

– Izdelana je tipologija potencialnih homonimnih predložnozveznih zgradb s tremi osnovnimi tipi: a) glagol ali samostalnik, ki skladijsko omogoča drug samostalnik s predložnim samostalnikom, npr. *Fantje so lovili prijatelje na kolesih* > *.../ prijatelje na kolesih : loviti na kolesih*, *Govoril je o počitnicah v gozdu* > *počitnice v gozdu : govoriti v gozdu*, b) samostalnik, ki skladijsko omogoča pridevnik s predložnim samostalnikom, celo zgradbeno »drevo« pa omogoča in razvija glagol, npr. *Nesposobnost dogovoriti se za pogajanja je odločilna za poslabšanje odnosov* / *Nesposobnost dogovoriti se za pogajanja je odločila o slabših odnosih* ipd., in še *Obravnavali so ga za nesposobnega v obrti* > *obravnavati za nesposobnega v obrti : obravnavati za nesposobnega obrtnika*, c) glagol ali samostalnik skladijsko omogoča predložno zvezo in več (določeno omejeno število) vzporednih različic, t. i. »sestrskih« zvez, npr. *Sprememba izhaja iz zahtev proračuna za prihodnje leto* > *.../ sprememba/izhajati iz zahtev za prihodnje leto : .../ sprememba/izhajati iz proračuna za prihodnje leto* (45–50).

– Vsi zgledi in komentarji, ki z vidika predložne homonimije večinoma posredno kažejo tudi na različne pomensko- in strukturnoskladijske vloge uporabljenih predlogov, hkrati posredno ali neposredno opozarjajo predvsem na nujnost upoštevanja osnovnega/naravnega besednega reda, ki velja za določen jezik, in na nujno vključevanje pomensko- in strukturnoskladijske vezljivosti.

Po besednorednih vzorcih in omejitvah (WOP – word order patterns) je avtorica z vidika homonimije/dvoumnosti predložnih zvez določila tri enoumne besednoredne vzorce in štiri dvoumne besednoredne vzorce (V = glagol, N = samostalnik, A = pridevnik, Pg = predložna zveza): enoumni vzorci – V/NPg, PgV, PgVA, dvoumni vzorci – NNPg, VNPg, NPgV, PgAV; čeprav ni zgledov, že izpisane formule za enoumne besednoredne vzorce pokažejo, da je enoumnost predložne zveze odvisna od neposredne skladijske povezanosti z glagolom kot najzanesljivejšim pomensko- in strukturnoskladijskim organizatorjem (72–73).

Na vzajemno vplivanje besednega reda in dvoumne/enoumne rabe homonimne predložne zveze opozarjajo primeri kot *Ravna na obešalniku obešeni plašč* (dvoumno), *Ravna obešeni plašč na obešalniku* (dvoumno), *Obešeni plašč ravna na obešalniku* (enoumno, VPg), *Na obešalniku ravna obešeni plašč* (enoumno, PgV) – skratka, avtorica z enoumnostjo VPg in PgV poudarja odločilno usmerjevalno moč glagola za jasno oz. nedvoumno izražanje sporočila, tudi v primerih, ko predlogi niso prosti glagolski morfemi (77–78). Pomembna je avtoričina pripomba, da oslabitev oz. neupoštevanje naravnega besednega reda pri avtomatizirani analizi jezika pripelje do »eksplozije« nepravilnih in s tem dvoumnih predložnih zvez (90).

Bralec bo mogoče pogrešal avtoričino pokomentiranje že objavljenih poskusov izraznega razdvoumljanja za namene avtomatiziranega (računalniškega) skladijskega označevanja – tovrstnih (angleško-čeških) priročnikov je na Češkem že kar nekaj, in nekatere v seznamu literature navaja tudi avtorica. In kar je z vidika homonimije predložnih zvez še najpomembnejše – sestavljajci omenjanih knjižnih publikacij, večinoma znani češki jezikoslovci, so se zavedali, da je na izrazni ravnini, poleg pretvorbni zgradb, lahko ena največjih pomenskoskladijskih zastranitev pri t. i. avtomatiziranih drevesnih strukturah ravno homonimija. Naštela bom samo nekaj njihovih poskusov oz. rešitev razdvoumljanja homonimije predložnih zvez, npr. *Pel je Rus z Nemcem*, *Peli so Rusi z Nemci* (pri obeh je nevezljiva prislovnodoločilna raba, ki ne vpliva na število povedkovnega glagola) nasproti npr. *Peli so Rus z Nemcem* (> *Rus in Nemeč*, prilastek), *Peli so prijatelji Rus z Nemcem* (> *Rus in Nemeč*, prilastek) – vloga prilastka vezljivostnega samostalnika vpliva na število povedkovnega glagola, in še npr. *Prepreke bodo rasle ena za drugo* z možno pretvorbo *Rasle bodo ena prepreka za drugo prepreko* (za je del osebkove samostalniške zveze), *Propadal je dan za dnem* z možno pretvorbo *Dnevno je propadal* (za je del nevezljive prislovnodoločilne rabe) ipd.²

K razdvoumljanju pa lahko prispevajo čimbolj dodelana načela (skladijskega) ločevanja – med drugimi avtorica predstavlja tudi uporabo naslonk, npr. besedice *se v Za izdelavo generatorjev impulzov se v številčnih sistemih uporablja oscilatorje* nasproti *Za izdelavo generatorjev impulzov v številčnih sistemih se uporablja oscilatorje* ipd. (146–147).

– Vezljivost je obravnavana neproblemsko oz. zgolj povzemanlo, čeprav jo avtorica označi »za enega od stebrov funkcionalnega generativnega opisa« (90). Z vidika problemskosti je še najbolj koristna predstavitev in poskus opredelitve t. i. kvazivezljivih dopolnil, ki imajo po avtorici pomenske lastnosti nevezljivih dopolnil, ki se pomensko povezujejo samo z določeno in omejeno skupino glagolov, izrazno pa so vezavni – predstavljajo torej pomensko- in strukturoskladijski prehod med nevezljivimi dopolnili in vezljivimi določili, npr. *Prihodnje leto bi za nujne izboljšave potrebovali najmanj tisoč tisoč kron* (99–100). Za nadaljnjo avtomatizacijo skladnje je pomembna avtoričina ugotovitev, da tudi določitev kvazivezljivih dopolnil jasni razmerja pri t. i. vezljivostnem križanju, ki je eden izmed glavnih vzrokov skladijskih dvoumnosti (100, 124). Tudi z vidika avtomatizirane skladijske analize je koristna ponovna potrditev, da je vezljivostna moč samostalnikov manjša od vezljivostne moči glagolov in pridevnikov (120).

– Odločilno vprašanje za nadaljnjo avtomatizacijo skladnje je, do katere meje je možno v avtomatizacijo skladnje vključevati tudi pomenske podatke, zlasti v obliki seznamov in tipologij pomenskih sestavin – avtorica omenja parserja za češka projekta RUSLAN in LATESLAV (K. Oliva: 1989, 1996).

1.1 Jezikoslovne opredelitve

– Z obravnavo pomensko-izrazne jezikovne asimetrije in z upoštevanjem Funkcijskega generativnega popisa/opisa jezika (Functional Generative Description /FGD/) je problemsko aktualizirano razmerje med homonimijo (dveh ali več leksemov) in večpomenskostjo (znotraj istega leksema). Opredeljeni so tipi homonimije glede na jezikovne ravnine: »tektogramatična« homonimija – različne globinske zgradbe so predstavljene z isto površinsko/izrazno zgradbo (npr. neenoumno zanikanje, npr. *Vsi temu niso verjeli* > *Niso vsi temu verjeli* / *Nihče izmed njih ni temu verjel* in nejasna koreferenca, npr. *Zagledali so jo že pri odhodu iz gledališča* > *Zagledali*

² Tu je upoštevana publikacija Annotations at analytical level (Instructions for annotators) avtorjev J. Hajič, J. Panevová, E. Buráňová, Z. Uřešová, A. Bémová, Praha: UK MFF ÚFAL, 1999, 145, 286–288. In še namig bralcem – tudi l. 2003 je pri isti založbi kot obravnavano delo izšla knjiga, ki se z njim problemsko lepo dopolnjuje, Úvod do teoretické a počítačové lingvistiky (I. svazek – Teoretická lingvistika), 156 str.

so jo pri njenem odhodu iz gledališča / *Zagledali so jo, ko se je odhajala iz gledališča*, homonimija/neenoumje osebkovega in predmetnega roditelja, npr. *Poraba motorjev se dviga*, *Kritika brazilskega delegata je bila ostra* (26), skladenjska homonimija – stavčna ali besednozvezna sporočila so na površinski ravnini izražena z isto oblikoslovnoskladenjsko zgradbo, npr. homonimna uporaba predložnega/neujemalnega prilastka in prislovnega določila (*Dijaki delajo napake pri sklanjanju*, *Dijaki delajo pri sklanjanju napake*, 28), oblikoslovna homonimija – različni leksemi imajo isto fonetično-fonološko-oblikoslovno podobo; primer oblikoslovne homonimije v češčini je npr. *Pohládlil Františkov-i-y vlasy* (*Fracetu je pogladil lase*), in slovenski primer *Ti gladi lase* (33).

– Z vidika medravninskega prenosa oz. »projiciranja« jezikovnih enot s pomenskoskladenjske na strukturnoskladenjsko in potem na izrazno/besedilno ravnino avtorica ločuje projekтивne (prototipične) konstrukcije z lastnostjo nespremenjenega/enostavnega medravninskega projiciranja (najtipičnejše so predložne zveze z netvorjenim jedrnim samostalnikom) in neprojekтивne konstrukcije s pretvorbami na izrazijski ravnini (med slednje avtorica kot tipične uvršča predložne zveze z izglagolskim jedrom) – zaradi večje jasnosti in izčiščenosti vzorca avtorica upošteva samo t. i. projekтивne konstrukcije, kar hkrati potrjuje njeno upoštevanje naravnega oz. navadnega besednega reda (61, 70).

– V okviru besednega reda dvoumnost izraženega in t. i. vezljivostno križanje (100, 124) vsaj deloma preprečuje t. i. načelo ločevanja/oddajevanja (»princip separace«, 141–142) – s primeri je predstavljen v pogl. 2 Metodološki vidik.

2 Metodološki vidik

– Izhodišče in cilj hkrati je avtomatizirana (čimbolj enoumna) skladenjska analiza – izsledki statističnega parserja za češčino, t. i. Collinsonovega parserja /*A Statistical Parser for Czech*, 1999/, so predstavljeni hkrati in primerjalno z rezultati primerjav med ročno in avtomatizirano obdelavo Praškega odvisnostnega korpusa /*Prague Dependency Treebank – PDT*/. Pri avtomatiziranem razdvoumljanju homonimnih predložnih zvez v stavkih so bili uporabljeni angleški parserji po načelu minimalne povezave (»minimal attachment principle« (16) – v stavčni povedi v smislu redukcije manj relevantnih predložnih zvez) ali zadnje/posledične povezave (»last attachment principle« (16) – v stavčni povedi v smislu upoštevanja samo neposredno predhodnega stavčnega člena, na katerega se obravnavana predložna zveza navezuje). In ker je homonimija predložnih zvez tipična za t. i. skladenjsko homonimijo, se je bilo nujno osredotočiti nanjo tudi z vidika avtomatizirane skladenjske analize z vzpostavljanjem metodoloških meril obdelave in hkratnega razdvoumljanja treh tipičnih (najpogostejših) potencialnih homonimnih predložnih zgradb (tri najpogostejše osnovne zgradbe je določila avtorica, gl. 45–53). Zgoraj opisane potencialno homonimne predložnozvezne zgradbe a, b in c zahtevajo, kot rečeno, dva metodološka postopka, in sicer v zgradbah a in b se je pri obravnavi tipa predložne zveze potrebno postopno usmerjati k vodilnemu/nosilnemu glagolu ali samostalniku, pri zgradbi c pa je težišče na obdelavi vseh možnih predložnih in nepredložnih besed oz. besednih zvez, ki jih določeni glagol ali samostalnik lahko pomensko-skladenjsko-izrazno napoveduje (46). Za razpoznavanje in hkratno razdvoumljanje homonimnih predložnih zvez avtorica predstavlja delo z dvema označevalnikoma v programu Graph Editor – označevalnik Makro A je namenjen za razpoznavanje zgradb a in b, Marker B pa za razpoznavanje zgradb c. Za izdelavo čimbolj popolne tipologije pomenskih sestavin avtorica omenja parserja za češka projekta RUSLAN in LATESLAV (K. Oliva: 1989, 1996).

– Lažje prepoznavanje in določanje potencialnih homonimnih predložnih zvez omogoča metoda redukcijske analize /*RA*/ s postopnim reduciranjem in poenostavljanjem stavčnih povedi z opuščanjem najprej odvisnih stavčnih členov v okvirih ohranjanja smiselnosti in slovnične pravilnosti in z upoštevanjem osnovnih pravil besednega reda in vezljivosti (64–67).

– Pri besednem redu je tudi z metodološkega vidika opozorjeno na t. i. načelo ločevanja (»princip separace«, 141–142), ki v verigi več zaporednih predložnih zvez z določanjem možnih/smiselnih razmerij, npr. tipa $V - N_i/Pg_i - N_j/Pg_j - N_k/Pg_k$, omogoča enoumno izražanje v *Se trudijo **pregovoriti** Palestinec **h kompromisu** v zadnjem trenutku, Se trudijo **pregovoriti** Palestinec **k umiku** iz Jeruzalema / Se trudijo **pregovoriti** k umiku **Palestince** iz Jeruzalema* ipd. Iz zgornjih primerov se da sklepati, da na možna načela ločevanja in smiselne odvisnosti med zaporednimi predložnimi/nepredložnimi zvezami odločilno vpliva prostomorfemska ali neprostomorfemska raba glagola v povedku – v prvih dveh zgledeh je prostomorfemska raba glagola *pregovoriti* *k/h*, v tretjem pa neprostomorfemska *pregovoriti* (142).

– Za določanje možnosti medsebojnih razmerij pri več zaporednih predložnih zvezah je pomembno tudi izbiranje in razvrščanje udeleženskih vlog, npr. *govoriti o knjigi* (Pd = predmet dejanja) z *lahkoto vsebino* (Vs_d = vsebina dejanja) *za počitniško branje* (Cd = cilj) s smiselno izpustno različico *govoriti o knjigi* (Pd = predmet dejanja) *za počitniško branje* (Cd = cilj) nasproti npr. *govoriti o knjigi* (Pd = predmet dejanja) *za lahkoto branje* (Cd = cilj dejanja) *pri kavi* (Md = mest dejanja), kjer je izpustna različica tipa *govoriti o knjigi* (Pd = predmet dejanja) *pri kavi* (Md = mest dejanja) sicer smiselna, nima pa iste sporočilne vrednosti; izpustno, in tudi smiselno, vendar sporočilno neenakovredno različico imajo tudi verižne predložne zveze kot *popravljanje naprave* (Pr_d = prizadeto z dejanjem) *z najnovjšimi orodji* (Od = orodje dejanja) *za elektronsko upravljanje* (Cd = cilj dejanja), *popravljanje naprave* (Pr_d = prizadeto z dejanjem) *za elektronsko upravljanje* (Cd = cilj dejanja) ipd.

– Pri vezljivostnih vzorcih (199–201) je poleg predstavitve simbolnega načina vezljivostnih formul še zlasti primerjalno povedna primerjava vezljivostnih formul treh glagolov *omejiti* (omeziti), *zboljšati* (zvyhodnit) in *živeti* (žít) in njihovih pridevniških izpeljank.

– Za praktično uporabo avtomatizirane skladenjske analize, z upoštevanjem vezljivostnih, besednorednih in redukcijskih zahtev oz. pravil, je izdelano in preizkušeno 7 korakov (150–163): 1) kontrola vezljivostnih in kvazivezljivostnih zahtev/pravil pri avtosemantičnih besedah in obravnavanih besednih zvezah, 2) izbira besednozveznega vzorca WOP /word order patterns/, 3) uporaba pravil iz WOP (odvisnostna razmerja glede na vezljivostne in kvazivezljivostne zahteve pri enumnih in dvomnih WOP), 4) kontrola upoštevanja formalnih meril glede na izhodiščno poved, 5) kontrola besednorednih omejitev glede na nosilno/jedno besedo (glagol/pridevnik/samostalnik), 6) upoštevanje metode redukcijske analize (RA) in možnost njenega nadaljnega izvajanja, 7) nadaljnje preizkušanje RA, ki se na primeru *Zakon skrbi za varstvo najemnikov* uresničujejo kot 1) vezljivostna zahteva *skrbeti za varstvo*, kvazivezljivostna zahteva *zakon za varstvo* – izpolnjeni sta obe vezljivostni zahtevi, 2) Vzorec WOP je VPg, 3) Ni nove strukture iz WOP, 4) Formalna merila niso porušena, 5) Niso izpolnjeni pogoji za besednoredne omejitve, 6) Pg za *varstvo* je reducirana, 7) Nadaljnja redukcija je onemogočena.

3 Komentar

Po svoje preseneča, da obravnavana monografija kljub bogati in predvsem relevantni navajani Literaturi (193–198) ne upošteva dovolj že zelo temeljito večravninsko obdelane vezljivosti v češčini – v konkretnem primeru je mišljena predvsem vsa že ugotovljena in popisana pomensko- in strukturoskladenjska različnost predlogov – od glagolske prostomorfemske do prislovne in prilastkovne predložnozveznosti; s pomenskoskladenjskega vidika pa velja omeniti tudi že v precejšnji meri dorečene udeleženske vloge in zakonitosti njihovega (so)obstoja oz. razvrščenosti v stavčnih povedih.

Glede na precejšnjo pomensko- in strukturoskladenjsko podobnost češčine in slovenščine in z namenom razdvoumljanja potencialnih homonimnih predložnih zvez bi bilo nujno, zlasti z možnim upoštevanjem in povzemanjem v knjigi predstavljenih vzorcev in metod za avtomatizirano skladenjsko analizo slovenščine, najprej natančno pregledati, proučiti in upoštevati dose-

danje ugotovitve glede razčiščevanja razmerij med glagolskomorfemskimi in predložnimi (sklonskimi) pomeni – npr. med prostomorfemsko ciljnostjo, izvornostjo/izhodiščnostjo v *priti do sosedu / priti do te, oditi iz hiše / oditi od tam* in predložnosklonsko svojilnostjo, snovnostjo, sestavinskostjo v *kdo/kaj od očeta, ograja iz lesa, zbor iz učiteljev* ipd.³ Večravninsko, tj. pomensko- in strukturoskladenjsko oz. izrazno, je bila za slovenščino tudi že predlagana rešitev za ustrezno izbiro in razvrstitev udeleženskih vlog oz. (/ne/predložnosklonskih) določil/dopolnil v smislu oblikovanja stavčne povedi s čimbolj enournim sporočilom – predlagana je bila določitev prednostnih pravil t. i. »globinskih sklonov« (prvi je prizadeti predmet, sledita vsebinski ali ciljni in zadnji je razmerni predmet), ki hkrati ukinja tudi nepotrebno/dvoumno predložnosklonsko rabo, npr. *pisati o aktualni problematiki* (Vs_d = vsebina dejanja) v članku (Pd = predmet dejanja) *za zdramitev javnosti* (Cd = cilj dejanja) nasproti *pisati članek* (Pd = predmet dejanja) *z aktualno problematiko* (Vs_d = vsebina dejanja) *za zdramitev javnosti* (Cd = cilj dejanja) ipd.⁴ Vsem naštetim dosedanjim in nadaljnjim rešitvam pa bi lahko bila izhodišno merilo in vodilo že preverjena ugotovitev, da je ena izmed glavnih težav dvoumnosti izrazna nevtralizacija leksemov, ki je rešljiva z iskanjem možnosti /so/besedilnega izključevanja ali razločevanja.

Vsekakor pa je knjiga predvsem z metodološko predstavitvijo in s sprotnim opozarjanjem na različne jezikoslovne zadrege in probleme v smislu, kako čimveč relevantnih pomensko-skladenjskih podatkov tudi čimbolj enournno formalizirati in označiti, dobro izhodišče za podobne raziskave v slovenščini.

Andreja Žele

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša v Ljubljani

³ Obravnavo razmerja med prostomorfemskimi in predložnosklonskimi pomeni z zgledi povzemam iz ocene A. Vidovič Muha Nova slovenska skladnja J. Toporišiča, Slavistična revija 32, 1984, št. 2, 144–145, kjer avtorica problemsko komentira in ponuja tudi rešitve.

⁴ Predvsem z vidika strukturoskladenjskega oz. izraznega prikaza vezljivosti je potrebno upoštevati nekatere ugotovitve, ki so bile predvsem iz slovaške in češke literature uspešno prenesene v slovenščino in potrjene tudi na slovenskih zgledih – tu je bil upoštevan članek J. Dularja, Združena vezava v desni vezljivosti slovenskega glagola, Jezik in slovstvo 29, 1983/84, št. 8, 292.